

AMARACH

Ciarán Ó Féinneadha

"An t-aon rud a déarfainn ná 'fair play' do Joe! Is trua nach bhfuil eagraíocht nó páirtí polaitiúil ag muintir na Gaeltachta mar a bhí Gluaiseacht Chearta Sibhialta na Gaeltachta chun ceannasaíocht a thabhairt i gcás mar seo.

Mar eolas do Joe agus dod léitheoirí, bhí raic ag Séipéal an Spidéil i 1966 faoin rud céanna."

Ciarán Ó Féinneadha

"Tar éis na mblianta is bocht an scéal é mara bhfuil gach páirtí polaitíochta in ann duine a fháil le labhairt dóibh i nGaeilge sa Ghaeltachta agus is dona an dream a d'éisteadh leo ag plubaistéireach Béarla gan cur ina n-aghaidh."

P.M. Ó Ciardha
agus Cáit Bn Uí Chiardha:

"Thaispeán an seasamh a thóg Joe Steve ar son na Gaeilge ag geata shéipeál an Spidéil coicíos ó shin go bhfuil corrdhuine fágtha fós le cur in aghaidh marú na Gaeilge go poiblí..."

"Tá daoine agus forais ag déanamh níos mó dochair don Ghaeilge sa nGaeltacht ná mar a d'fhéadfadh polaiteoir a dhéanamh le bheith ag Béarlóireacht ag geataí séipéal chuile Dhomhnach an chuid eile dá shaol. Níl seirbhís trí Ghaeilge ar fáil d'othair na Gaeltachta in ospidéal Bhord Sláinte an Iarthair. Tá daoine ar bheagán Gaeilge fostaíthe ag an mBord céanna sa

nGaeltacht.

"Is i mBéarla atá ar chailíní Gaeltachta beannú do dhaoine a chuireann glaoch gutháin ar mhonarchain de chuid Údarás na Gaeltachta i gConamara.

"Nach aisteach go bhfuil an Ghaeltacht ag cúngú agus an Ghaeilge ag dul ar gcúl i stát a bhfuil gach uile pháirtí polaitíochta ar a son.

"Tá na hardfheidhmeannaigh atá ag déileáil leis an nGaeltacht stálaithe agus ní cheapfar aon duine ina n-áit go mbeidh na daoine sin cosúil leis na ceanna a tháinig rompu"

Peadar Mac an Iomaire:

"An mian le Fintan Coogan nach mbainfí úsáid as an 'ritual cúpla focal' ach ag tús agus ag deireadh oráide, go fiú sa nGaeltacht, agus gur i mBéarla a dhéanfaí an chuid tábhachtach den chaint?"

Ní bheadh sé macánta, áfach, gan aguisín a chur leis an méid sin. Níorbh fhiú le Fianna Fáil iarrthóir Gaeltachta a chur chun cinn i mbliain seo de Valera. Maidir le Lucht Oibre céard í gnáth theanga oibre craobh an Spidéil den Pháirtí? Níor airigh muid Jimmy Brick, Páirtí na nOibrithe ar Raidió na Gaeltachta fós - fear a bheadh ag freastal ar an gceantar is mó Gaeltachta sa tír dá dtoghfaí é.

Ná déanaimis dearmad gur dhúirt ionadaí tofa leis an bpáirtí céanna, Proinsias de Rossa, ar chlár Today Tonight nár cheart airgead a chur amú 'building factories on rocks in the wilds of Connemara.'

Gearóid Mac Eoin, Bearna
Pádraig Ó hAoláin, Na Forbacha
Tomás Ó Neachtain, An Spidéil
Séamas Ó Fátharta, An Cnoc
Máire Ní Fhaoláin, Ros a' Mhíl
Máirtín Ó Conghaile, Doire Né
Pádraig Ó Cosgairde, Cárna.

Is minic an cheist dhá chur orainn 'céard is ciall le PLÉARÁCA'. Seo mír a chuir an saineolaí ar chiall focal, an tOllamb Tomás de Bhaldraithe chugainn.

An Focal 'Pléaraca' - céard a chiallaíonn sé?

Cé go bhfuil cáil ar na Gaeil mar dhream spóirtíúil spráúil, is minic a théann siad i muinín na bhfocal iasachta agus iad ag caint ar chúrsaí caitheamh aimsire. Iasachtaí is ea *craic*, *géim*, *spraoi*, *teidhm* agus *pléaraca* féin, dar liom. Focal é *Pléaraca* atá sa teanga le os cionn dhá chéad bliain go leith. Tá sé in amhráin ag na Connachtaigh Aodh Mac Gabhráin (tmp. 1720) agus an Cearbhallánach (1670-1738), agus ag na Muimhnigh Seán Ó hUaithnín (1688- ?) agus Tadhg Gaelach Ó Súilleabháin (1715-1795).

Bhíodh deacracht ag baint lena litriú, rud ba mhinic i gcás focal iasachta. Seo cuid de na hiarrachtaí a chonaic mé féin i lámhscríbhinní ón 18ú nó ón 19ú haois de chuid Acadamh Ríoga na hÉireann: *playraca*, *pleidhraca*, *pléidhraca*, *pléaraca*, *plearaca*, *plaraca*, *pléaracha*, *pléaraca*, *pléaracha*, *pléireac*, *plé-raca*.

Cén focal Béarla a thug *pléaraca* dúinn? Mheas T.S. Ó Máille gur ó 'flagary' nó 'flegery', leaganacha canúnacha den Bhéarla 'vagary' a tháinig sé (fch. Éigse 9 lth.151). Ní fhéadfaí teacht leis an tuairim

sin ó thaobh na céille ná na fuaime. Measaim gur ón mBéarla 'play reaks' é. "Pranks, wanton or riotous tricks or practices. Chiefly in phrase 'to keep or play reaks' (very common in 17th. century)" an míniú atá ag foclóir Oxford faoin bhfocal 'Reaks'. Dá réir sin tá ciall 'to play reaks' cóngrach go maith don chiall a thug Eoghan Ó Comhraí, an ríscolaire Gaeilge, ar 'pléaraca' mar leanas:

"Whatever the word 'pléaraca' occurs in any song or rhyme of the last hundred years, it is the sense of an abandonment to drinking,

dancing, singing or love-making etc., carried out in all imaginable riotous and reckless gaiety and was no doubt looked upon as the ball of the time then passing."

Agus cé déarfadh nach bhfuil sin cóngrach go maith do chiall amháin den fhocal i gcaint Chonamara? Ciall eile leis is ea 'súgradh ag gasúir óga', ciall atá i gConamara agus i gCiarraí. D'fhéadfadh an pléaraca a bheith ina achrann is ina rúcam freisin i gConamara agus i dTír Chonaill (e.g. 'Cia a thig isteach i lár an phléaraca ach an Sagart Ó Gallchobhair ... Stad an troid.' Indé agus Indiu, S Mac Meanman, lch. 12). Casadh eile a bhaintear as an bhfocal is ea é a thabhairt ar dhuine. Is 'cábaire rascánta meargánta' nó 'rágaire a mbíonn tóir aige ar dhamhsaí go maidin é' i dTír Chonaill; ach is duine aerach díchéill a bheadh ina cheap magaidh' é i gCorcaigh agus i Maigheo.

Rang Ealaine i gColáiste Lurgan i 1982 leis an ealaíontóir cáiliúil Richard Ward.

COMHARCHUMANN CONAMARA THAR Tta

Cill Chiaráin 095-33436
Ros Muc 091-74341

STÓR AN CHOMHARCHUMAINN
Ábhar Tógála agus Feirme

SIOPA AN PHOBAIL

FORBAIRT POBAIL

Go nÉirí go Geal leis an bPléaraca

Banc Aontas Éireann

An Cheathrú Rua
Teil: 95218

Ar Oscailt:
Luain; Déardaoin; Aoine
10.30-12.30pm
1.30-3pm

Go n-éirí go geal le
Pléaraca Chonamara!